

*кафедра теорії права, конституційного та
приватного права*

ЛЕКЦІЯ № 5:

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА

План

---

1. *Поняття політичної системи суспільства*

2. *Держава у політичній системі суспільства*

Література

1. Ведерніков Ю.А. Теорія держави і права, підручник 2-е видання. Дніпропетровськ ДУВС. Лера ЛТД 2015. 468 с.
2. Дашковська О. Р. Теорія держави і права у схемах і таблицях: навч. посіб. О. Р. Дашковська, Г. О. Христова та ін.; за ред. акад. НАПрН України О. В. Петришина. Х.: Юрайт, 2012. 256 с.
3. Дотримання прав людини в правоохоронній діяльності: навчальний посібник. І. П. Андрусяк, Д.Є. Забзалюк, П.М. Лепісевич, Н.В. Федіна та ін. за заг.ред. Д.Є. Зазбалюка, Р.Б. Тополевського. Львів; ЛьвДУВС, 2019, 320 с.
5. Кельман М. С., Котуха О. С., Коваль І. М. Загальна теорія держави і права: підручник за заг. ред. доктора юридичних наук, професора М.С. Кельмана Тернопіль, 2018. 804 с.
6. Луць Л.А. Загальна теорія держави та права: Навч.-метод. посіб. (за кредитно-модульною системою). Київ: Атіка, 2012. 411с.
7. Скакун О.Ф. Теорія права і держави: підруч. 4 видання О.Ф. Скакун. К.: Алерта, 2017. 528 с.
8. Стрельбіцька Л.М. «Теорія держави і права», навчальний посібник, Київ: Ондор-Видавництво, 2016. 332 с.
9. Теорія держави і прав. Текст : підручник за ред. О. В. Петришина ; НУ ЮАУ Х. : Право, 2014. 368 с.

Питання 1

Поняття політичної системи суспільства

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА – УПОРЯДКОВАНА НА ЗАСАДАХ ПРАВА СИСТЕМА ВСІХ ПОЛІТИЧНИХ ЯВИЩ, ЩО ФУНКЦІОНУЮТЬ І ВЗАЄМОДІЮТЬ (АБО ПРОТИДІЮТЬ) У СУСПІЛЬСТВІ З МЕТОЮ ЗАВОЮВАННЯ, УТРИМАННЯ АБО УЧАСТІ У ПОЛІТИЧНІЙ ВЛАДІ; ЦЕ МЕХАНІЗМ ОРГАНІЗАЦІЇ І ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ.

ЕЛЕМЕНТИ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА:

СУБ'ЄКТИ (НОСІЇ) ПОЛІТИКИ;

ПОЛІТИЧНІ НОРМИ;

ПОЛІТИЧНІ ВІДНОСИНИ, СТОСУНКИ;

ПОЛІТИЧНІ ФУНКЦІЇ;

ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС;

ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ;

ПОЛІТИЧНА СВІДОМІСТЬ;

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА;

ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ.

1. СУБ'ЄКТИ ПОЛІТИКИ – НОСІЇ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ, ЩО ОБ'ЄДНАНІ У СОЦІАЛЬНІ СПІЛЬНОТИ, ПРОШАРКИ, ДЕРЖАВНІ І ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ, ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ І РУХИ, ТРУДОВІ КОЛЕКТИВИ ТА ІНШІ ГРУПИ ЛЮДЕЙ, А ТАКОЖ ПОЛІТИЧНІ ОСОБИ.

2. ПОЛІТИЧНІ НОРМИ – ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ПОЛІТИЧНІ ВІДНОСИНИ СУБ'ЄКТІВ ПОЛІТИКИ. З ОДНОГО БОКУ, ПОЛІТИЧНІ НОРМИ Є ЗАСОБОМ ПОЛІТИЧНОЇ ОЦІНКИ ТИХ ЧИ ІНШИХ СОЦІАЛЬНИХ ЯВИЩ І ПРОЦЕСІВ, А З ІНШОГО – ЗАКРІПЛЮЮТЬ НЕОБХІДНУ ПОВЕДІНКУ СУБ'ЄКТІВ ПОЛІТИКИ У ТИХ ЧИ ІНШИХ МЕЖАХ ВІДПОВІДНО ДО КОНКРЕТНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ.

3. ПОЛІТИЧНІ ВІДНОСИНИ – ВИД СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН, ЩО СКЛАДАЮТЬСЯ МІЖ СУБ'ЄКТАМИ ПОЛІТИКИ З ПРИВОДУ ЗДІЙСНЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ. ЗМІСТ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН ВКЛЮЧАЄ ТАКОЖ РЕАЛІЗАЦІЮ ПОЛІТИЧНИХ ФУНКЦІЙ, ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ І ПОЛІТИЧНІ РЕЖИМИ.

4. ПОЛІТИЧНІ ФУНКЦІЇ— ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІТИЧНИХ СУБ'ЄКТІВ. ДО НИХ НАЛЕЖАТЬ:

- А) ПОЛІТИЧНЕ ЦІЛЕВИЗНАЧЕННЯ (ВИРОБЛЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО КУРСУ ДЕРЖАВИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЦІЛЕЙ І ЗАВДАНЬ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА);
  - Б) ПОЛІТИЧНА ІНТЕГРАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА (ІНТЕГРАЦІЯ ВСІХ ЕЛЕМЕНТІВ СУСПІЛЬСТВА НАВКОЛО ЄДИНИХ ДЛЯ ВСЬОГО НАРОДУ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ЦІЛЕЙ І ЦІННОСТЕЙ);
  - В) ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУСПІЛЬСТВА, СПРЯМОВАНOSTІ НА ВИКОНАННЯ ЦІЛЕЙ, ЗАВДАНЬ ПОЛІТИЧНОЇ ПРОГРАМИ ДЕРЖАВИ;
  - Г) РЕГУЛЮВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ;
  - Д) КООРДИНАЦІЯ ОКРЕМИХ ЕЛЕМЕНТІВ СУСПІЛЬСТВА;
  - Ж) ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦІЛІСНОГО ВПЛИВУ НА СУСПІЛЬНІ ПРОЦЕСИ;
- 3) ПОЛІТИЧНА КОМУНІКАЦІЯ СКЛАДОВИХ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ ТА ІН.

5. ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС — СУКУПНА ДІЯЛЬНІСТЬ УСІХ СУБ'ЄКТІВ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН, ЩО СПРЯМОВАНА НА ФОРМУВАННЯ, ЗМІНУ ЧИ ПЕРЕТВОРЕННЯ, А ТАКОЖ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА.

6. ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ — ЦЕ ПОЛІТИЧНИЙ СТАН СУСПІЛЬСТВА, ЩО РЕАЛЬНО СКЛАДАЄТЬСЯ І ХАРАКТЕРИЗУЄТЬСЯ ЯКІСНИМИ ТА КІЛЬКІСНИМИ ПОКАЗНИКАМИ УЧАСТІ НАРОДУ, НАЦІЙ, СОЦІАЛЬНИХ ГРУП, ОКРЕМИХ ГРОМАДЯН У ЗДІЙСНЕННІ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ.

7. ПОЛІТИЧНА СВІДОМІСТЬ — ЦЕ СИСТЕМА ІДЕОЛОГІЧНИХ І ПСИХОЛОГІЧНИХ ЕЛЕМЕНТІВ (ІДЕЙ, ТЕОРІЙ, ПОГЛЯДІВ, ПЕРЕКОНАНЬ, ПОЧУГГІВ, ЗВИЧОК) ЩОДО ДІЮЧОЇ ЧИ БАЖАНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА.

8. ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА — ЦЕ ЗНАННЯ, ДОСВІД СУБ'ЄКТІВ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ У ПОЛІТИЧНІЙ СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ, ВИБІР ВАРІАНТІВ ПОВЕДІНКИ, СПРИЙНЯТТЯ І ЗАСВОЄННЯ СИСТЕМИ ПОЛІТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ.

9. ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ — СУКУПНІСТЬ ПЕВНИХ ДІЙ ТА ВЧИНКІВ ЇЇ УЧАСНИКІВ

ВИДІЛЯЮТЬ П'ЯТЬ ПІДСИСТЕМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА.

1. **ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА** — СУБ'ЄКТНИЙ СКЛАД (НАРОД, СОЦІАЛЬНІ ВЕРСТВИ, ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ, ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ІНШІ ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАДЯН, ТРУДОВІ КОЛЕКТИВИ, ДЕРЖАВА, ГРУПИ ТИСКУ, ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ, ЦЕРКВА ТА ІН.).

2. **НОРМАТИВНА (РЕГУЛЯТИВНА)** — СИСТЕМА ПОЛІТИЧНИХ (А ТАКОЖ ПРАВОВИХ) НОРМ І ПРИНЦИПІВ, МОРАЛЬНІ НОРМИ, ЗВИЧАЇ, ТРАДИЦІЇ, СИМВОЛИ, ЩО РЕГУЛЮЮТЬ ВІДНОСИНИ МІЖ НАРОДАМИ, СОЦІАЛЬНИМИ ГРУПАМИ, ПАРТІЯМИ, ПОЛІТИЧНИМИ ЛІДЕРАМИ.

3. **ФУНКЦІОНАЛЬНА** — ПОЛІТИЧНІ ВІДНОСИНИ, ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС, ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ, ОСКІЛЬКИ ЧЕРЕЗ НИХ ФОРМУЄТЬСЯ, ЗМІНЮЄТЬСЯ, ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ПОЛІТИКА (А ТАКОЖ ЗАСОБИ І СПОСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ, ДО ЯКИХ НАЛЕЖАТЬ ЗЛАГОДА, ПРИМУС, НАСИЛЬСТВО, АВТОРИТЕТ ТОЩО)

4. **ІДЕОЛОГІЧНА (КУЛЬТУРНА)** — ПОЛІТИЧНА ІДЕОЛОГІЯ, СВІДОМІСТЬ, ПОГЛЯДИ, КУЛЬТУРА, СИСТЕМА ЦІННОСТЕЙ, РЕЛІГІЯ, МЕНТАЛЬНІСТЬ, МОЖЛИВІСТЬ ГРОМАДЯНИНА ОЦІНИТИ ПОЛІТИЧНЕ БУТТЯ І ОБРАТИ ВАРІАНТ ПОВЕДІНКИ.

5. **КОМУНІКАТИВНА** — (ФОРМИ ВПЛИВУ ВЛАДИ, СУСПІЛЬСТВА Й ІНДИВІДА ЯК УСЕРЕДИНІ СИСТЕМИ, ТАК І З ПОЛІТИЧНИМИ СИСТЕМАМИ ІНШИХ ДЕРЖАВ), ТОБТО ІНТЕГРАТИВНІ (ОБ'ЄДНУЮЧІ) ЗВ'ЯЗКИ ВСІХ ПІДСИСТЕМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ СУСПІЛЬСТВА В ЦІЛОМУ.

ТИПОЛОГІЯ ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМ:

1. КЛАСИФІКАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМ НА ПІДСТАВІ ХАРАКТЕРУ ВЗАЄМОВІДНОСИН ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМ ІЗ ЗОВНІШНІМ СЕРЕДОВИЩЕМ.

ЗА ЦИМ КРИТЕРІЄМ ВИДІЛЯЮТЬ

ЗАКРИТІ І ВІДКРИТІ ПОЛІТИЧНІ СИСТЕМИ.

ЗАКРИТІ — МАЮТЬ ОБМЕЖЕНІ ЗВ'ЯЗКИ ІЗ ЗОВНІШНІМ СЕРЕДОВИЩЕМ, Є САМОДОСТАТНІМИ, НЕ СПРИЙМАЮТЬ ЦІННОСТЕЙ ІНШИХ СИСТЕМ, ТОБТО РЕСУРСИ РОЗВИТКУ ЗНАХОДЯТЬСЯ У ЇХ СЕРЕДИНІ.

ВІДКРИТІ СИСТЕМИ АКТИВНО ОБМІНЮЮТЬСЯ РЕСУРСАМИ ІЗ ЗОВНІШНІМ СВІТОМ, УСПІШНО ЗАСВОЮЮТЬ ПЕРЕДОВІ ЦІННОСТІ ІНШИХ СИСТЕМ, Є РУХЛИВИМИ І ДИНАМІЧНИМИ.

2. КЛАСИФІКАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМ ЗА ПОЛІТИЧНИМ РЕЖИМОМ, ТОБТО НА ПІДСТАВІ ХАРАКТЕРУ І СПОСОБІВ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДИ, ОСОБИ ТА СУСПІЛЬСТВА. ЗА ЦИМ КРИТЕРІЄМ ВИДІЛЯЮТЬ **ТОТАЛІТАРНІ ПОЛІТИЧНІ СИСТЕМИ, АВТОРИТАРНІ І ДЕМОКРАТИЧНІ.**

ТОТАЛІТАРНА СИСТЕМА ХАРАКТЕРИЗУЄТЬСЯ ПОВНИМ ПІДКОРЕННЯМ ОСОБИ І СУСПІЛЬСТВА ВЛАДІ, РЕГЛАМЕНТАЦІЄЮ ТА КОНТРОЛЕМ ЗА ВСІМА СФЕРАМИ ЖИТТЯ З БОКУ ДЕРЖАВИ.

АВТОРИТАРНА СИСТЕМА ЗАСНОВАНА НА НЕОБМЕЖЕНІЙ ВЛАДІ ОДНІЄЇ ОСОБИ ЧИ ГРУПИ ОСІБ ПРИ ЗБЕРЕЖЕННІ ДЕЯКИХ ЕКОНОМІЧНИХ, ГРОМАДЯНСЬКИХ, ДУХОВНИХ СВОБОД ДЛЯ ГРОМАДЯН.

ДЕМОКРАТИЧНА СИСТЕМА ПЕРЕДБАЧАЄ ПРІОРИТЕТ ПРАВ ОСОБИ, КОНТРОЛЬ СУСПІЛЬСТВА НАД ВЛАДОЮ.

3. КЛАСИФІКАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ ЗА ЗМІСТОМ І ФОРМАМИ УПРАВЛІННЯ. ЗА ДАНИМ КРИТЕРІЄМ РОЗРІЗНЯЮТЬ:

— **ЛІБЕРАЛЬНІ ДЕМОКРАТІЇ**, У ЯКИХ ПРИЙНЯТТЯ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ ОРІЄНТОВАНО НА РЕАЛІЗАЦІЮ ЦІННОСТЕЙ ІНДИВІДУАЛІЗМУ, СВОБОДИ, ВЛАСНОСТІ.

— **КОМУНІСТИЧНІ СИСТЕМИ**, ЧИ АВТОРИТАРНО-РАДИКАЛЬНІ, СПРЯМОВАНІ НА ЦІННОСТІ РІВНОСТІ, СОЦІАЛЬНОЇ СПРАВЕДЛИВОСТІ.

— **ТРАДИЦІЙНІ ПОЛІТИЧНІ СИСТЕМИ**, СПИРАЮЧИСЬ НА ОЛІГАРХІЧНІ ФОРМИ ПРАВЛІННЯ, ОРІЄНТОВАНІ НА НЕРІВНОМІРНИЙ РОЗПОДІЛ ЕКОНОМІЧНИХ РЕСУРСІВ І СОЦІАЛЬНИХ СТАТУСІВ.

— **ПОПУЛІСТСЬКІ ПОЛІТИЧНІ СИСТЕМИ** ПЕРЕВАЖАЮТЬ У КРАЇНАХ, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ, ВИКОРИСТОВУЮТЬ АВТОРИТАРНІ МЕТОДИ ПРАВЛІННЯ І ПРАГНУТЬ ДО БІЛЬШОЇ РІВНОСТІ ЩОДО РОЗВИТКУ БЛАГ.

— **АВТОРИТАРНО-КОНСЕРВАТИВНІ ПОЛІТИЧНІ СИСТЕМИ** МАЮТЬ НА МЕТІ ЗБЕРЕЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ І ЕКОНОМІЧНОЇ НЕРІВНОСТІ, ОБМЕЖЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ НАСЕЛЕННЯ.

4. КЛАСИФІКАЦІЯ ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМ ЗА ТИПОМ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І РОЗПОДІЛОМ ПОЛІТИЧНИХ РОЛЕЙ. ЦЕЙ КРИТЕРІЙ ДОЗВОЛЯЄ РОЗРІЗНЯТИ:

— **АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКУ ПОЛІТИЧНУ СИСТЕМУ, ЯКА ХАРАКТЕРИЗУЄТЬСЯ ВИСОКИМ СТУПЕНЕМ РОЗПОДІЛУ ПОЛІТИЧНИХ РОЛЕЙ І ФУНКЦІЙ МІЖ УЧАСНИКАМИ ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ: ДЕРЖАВОЮ, ПАРТІЯМИ, ГРУПАМИ ІНТЕРЕСІВ ТОЩО.**

— **ЄВРОПЕЙСЬКО-КОНТИНЕНТАЛЬНУ ПОЛІТИЧНУ СИСТЕМУ, ЩО ВІДРІЗНЯЄТЬСЯ РІЗНОМАНІТТЯМ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ, НАЯВНІСТЮ НАЦІОНАЛЬНИХ КУЛЬТУР, ПРОТИЛЕЖНИХ ОРІЄНТАЦІЙ, ІДЕАЛІВ, ЦІННОСТЕЙ, ВЛАСТИВИХ ЯКОМУ-НЕБУДЬ КЛАСУ, ЕТНОСУ, ГРУПІ, ПАРТІЇ.**

— **ДОІНДУСТРІАЛЬНУ І ЧАСТКОВО ІНДУСТРІАЛЬНУ ПОЛІТИЧНУ СИСТЕМИ, ЯКІ МАЮТЬ ЗМІШАНУ ПОЛІТИЧНУ СИСТЕМУ.**

— **ТОТАЛІТАРНУ ПОЛІТИЧНУ СИСТЕМУ, ЩО ФУНКЦІОНУЄ НА ОСНОВІ ПРІОРИТЕТУ КЛАСОВИХ, НАЦІОНАЛЬНИХ ЧИ РЕЛІГІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ.**

Питання 2

**Держава у політичній системі
суспільства**

У СУЧАСНІЙ ЗАХІДНІЙ НАУЦІ ВИРІЗНЯЮТЬ ТАКІ ОСНОВНІ ТИПИ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ:

- *ВІЙСЬКОВІ ТА ГРОМАДЯНСЬКІ;*
- *КОНСЕРВАТИВНІ ТА ТІ, ЩО ТРАНСФОРМУЮТЬСЯ;*
- *ЗАВЕРШЕНІ ТА НЕЗАВЕРШЕНІ (ОСНОВНИЙ КРИТЕРІЙ ТАКОГО ПОДІЛУ НАЯВНІСТЬ УСІХ СКЛАДНИКІВ СИСТЕМИ);*
- *МІКРОСКОПІЧНІ, МАКРОСКОПІЧНІ, ГЛОБАЛЬНІ;*
- *ТРАДИЦІЙНІ ТА МОДЕРНІЗОВАНІ;*
- *ДЕМОКРАТИЧНІ, АВТОРИТАРНІ, ТОТАЛІТАРНІ.*

ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАДЯН ТІЄЮ ЧИ ІНШОЮ МІРОЮ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У ПОЛІТИЧНОМУ ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА, У ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИНАХ ІЗ ДЕРЖАВОЮ І, ВІДТАК, ВЗАЄМОДІЮТЬ (СПІВРОБІТНИЧАЮТЬ АБО КОНФЛІКТУЮТЬ) ІЗ НЕЮ.

ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАДЯН — ЦЕ ДОБРОВІЛЬНЕ ГРОМАДСЬКЕ ФОРМУВАННЯ ЛЮДЕЙ, СТВОРЕНЕ НА ОСНОВІ СПІЛЬНОСТІ ІНТЕРЕСІВ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СВОЇХ ПРАВ І СВОБОД.

ОЗНАКИ ДЕРЖАВИ, ЩО ВІДРІЗНЯЮТЬ ЇЇ ВІД ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ:

- 1) У КОЖНІЙ ПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ СУСПІЛЬСТВА МОЖЕ ІСНУВАТИ ЛИШЕ **ОДНА ДЕРЖАВА**, А ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ — БАГАТО;
- 2) ДЕРЖАВА — **ОРГАНІЗАЦІЯ ВСЬОГО НАСЕЛЕННЯ**, А ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ — ЧАСТИНИ НАСЕЛЕННЯ;
- 3) ЛИШЕ ДЕРЖАВА Є **ОДНООСОБОВОЮ ПОВНОВЛАДНОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ** В МАСШТАБІ ВСІЄЇ КРАЇНИ, ЗДАТНОЮ ЗАХИСТИТИ ОСНОВНІ ПРАВА І СВОБОДИ ВСІХ ОСІБ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ НА ЇЇ ТЕРИТОРІЇ;
- 4) ЛИШЕ ДЕРЖАВА МАЄ У СВОЄМУ РОЗПОРЯДЖЕННІ **СПЕЦІАЛЬНИЙ АПАРАТ, ЯКИЙ ЗАЙМАЄТЬСЯ УПРАВЛІННЯМ ГРОМАДСЬКИМИ СПРАВАМИ;**

5) ЛИШЕ ДЕРЖАВА МАЄ У СВОЄМУ РОЗПОРЯДЖЕННІ **СПЕЦІАЛЬНІ УСТАНОВИ ТА ЗАКЛАДИ ПРИМУСОВОГО ХАРАКТЕРУ** І МАЄ **МОНОПОЛЬНЕ ПРАВО ЗАСТОСОВУВАТИ ПРИМУС** НА СВОЇЙ ТЕРИТОРІЇ; ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ ПОЗБАВЛЕНІ ЦИХ ОЗНАК;

6) ЛИШЕ ДЕРЖАВА МАЄ **МОНОПОЛЬНЕ ПРАВО ВИДАВАТИ ЮРИДИЧНІ НОРМИ**, **ОБОВ'ЯЗКОВІ** ДЛЯ ВСЬОГО НАСЕЛЕННЯ, І ЗАБЕЗПЕЧУВАТИ ЇХНЮ РЕАЛІЗАЦІЮ. ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ ПРИЙМАЮТЬ ПРОГРАМИ, СТАТУТИ, ПОТОЧНІ РІШЕННЯ, ЩО МАЮТЬ ВНУТРІШНЬО ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗНАЧЕННЯ;

7) ЛИШЕ ДЕРЖАВА МАЄ **МОНОПОЛЬНЕ ПРАВО ВСТАНОВЛЮВАТИ І СТЯГУВАТИ ПОДАТКИ**, ФОРМУВАТИ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНИЙ БЮДЖЕТ;

8) ЛИШЕ ДЕРЖАВА Є **ОФІЦІЙНОЮ ОСОБОЮ** (ПРЕДСТАВНИКОМ УСЬОГО НАРОДУ) ВСЕРЕДИНІ КРАЇНИ І НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ — СУВЕРЕННОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ. ГРОМАДСЬКИМ ОРГАНІЗАЦІЯМ ТАКІ ЯКОСТІ І ФУНКЦІЇ НЕ ВЛАСТИВІ. ВОНИ ВИРІШУЮТЬ ЛОКАЛЬНІ ЗА СВОЇМ ЗМІСТОМ ТА ОБСЯГОМ ЗАВДАННЯ У СУВОРО ВИЗНАЧЕНІЙ СФЕРІ ГРОМАДСЬКОГО ЖИТТЯ.

ДО ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ ВІДНОСЯТЬ ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ, СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ І СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНІ ОБ'ЄДНАННЯ, МАСОВІ ГРОМАДЯНСЬКІ РУХИ, АСОЦІАЦІЇ, РЕЛІГІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТОЩО. ОСНОВНИМИ З НИХ Є ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ І ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ.

ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ — ДОБРОВІЛЬНЕ ОБ'ЄДНАННЯ ЛЮДЕЙ, ЩО ВИРАЖАЮТЬ ВОЛЮ ПЕВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ГРУП, ЯКІ ПРАГНУТЬ ЗДОБУТИ АБО УТРИМАТИ ДЕРЖАВНУ ВЛАДУ, ВПЛИВАЮТЬ НА ПОЛІТИКУ ДЕРЖАВИ ВІДПОВІДНО ДО ПРОГРАМИ І СТАТУТУ СВОЄЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

ОСНОВНИМИ ЦІЛЯМИ ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ Є:

- ЗАВОЮВАННЯ ВЛАДИ КОНСТИТУЦІЙНИМ ШЛЯХОМ; - ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ;
- ПОЛІТИЧНА ОСВІТА І ВИХОВАННЯ ГРОМАДЯН;
- ВИРАЗ ДУМОК ГРОМАДЯН З БУДЬ-ЯКИХ ПИТАНЬ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ;
- ДОВЕДЕННЯ ЦИХ ДУМОК ДО ВІДОМА ШИРОКОЇ ГРОМАДСЬКОСТІ І ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ;
- ВИСУВАННЯ КАНДИДАТІВ НА ВИБОРАХ У ЗАКОНОДАВЧІ (ПРЕДСТАВНИЦЬКІ) ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ І ПРЕДСТАВНИЦЬКІ ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, УЧАСТЬ У ВИБОРАХ У ЦІ ОРГАНИ ТА У ЇХ РОБОТІ ТОЩО.

ВТРУЧАННЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ЇХ ПОСАДОВИХ ОСІБ У ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ, ТАК САМО, ЯК І ВТРУЧАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ У ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ЇХ ПОСАДОВИХ ОСІБ, НЕ ДОПУСКАЄТЬСЯ.

ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ НАДАЮТЬ ПІДТРИМКУ НА РІВНИХ УМОВАХ ПОЛІТИЧНИМ ПАРТІЯМ РІЗНИМИ ЗАСОБАМИ:

1. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ УМОВ І ГАРАНТІЙ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЖАВНИХ ЗАСОБІВ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ.
  2. СТВОРЕННЯ РІВНИХ УМОВ НАДАННЯ ПРИМІЩЕНЬ, ЩО ЗНАХОДЯТЬСЯ У ДЕРЖАВНІЙ ВЛАСНОСТІ, НА АНАЛОГІЧНИХ УМОВАМ ЇХ НАДАННЯ ДЕРЖАВНИМ УСТАНОВАМ.
  3. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ УМОВ УЧАСТІ У ВИБОРЧИХ КОМПАНІЯХ, РЕФЕРЕНДУМАХ, ГРОМАДСЬКИХ І ПОЛІТИЧНИХ АКЦІЯХ.
-

РОЗРІЗНЯЮТЬ ТАКІ ВИДИ ПАРТІЙ:

- 1. МАСОВІ ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ.** ЇХ ДІЯЛЬНІСТЬ ОРІЄНТОВАНА НА ПОЛІТИЧНЕ ВИХОВАННЯ, ПІДВИЩЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ НАСЕЛЕННЯ, НАДАННЯ ЦІЙ АКТИВНОСТІ ЯКОСТІ ПОСТІЙНОСТІ І БЕЗПЕРЕРВНОСТІ.
- 2. КАДРОВІ ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ.** ВИНИКАЮТЬ ЯК ВИРАЗНИКИ ВОЛІ ПАНУЮЧИХ СУСПІЛЬНИХ КЛАСІВ, ІНСТРУМЕНТ ОНОВЛЕННЯ ЕЛІТ НА ОСНОВІ КООПТАЦІЇ В УМОВАХ ОБМЕЖЕНЬ НА ВИБОРЧЕ ПРАВО. ПРАГНУТЬ ДО ОБ'ЄДНАННЯ ЕЛІТ, ЗБІЛЬШЕННЯ ЧИСЕЛЬНОСТІ З МЕТОЮ ПОСИЛЕННЯ ВПЛИВУ НА ЕЛЕКТОРАТ ДЛЯ ПЕРЕМОГИ НА ВИБОРАХ. ЗА СВОЄЮ СОЦІАЛЬНОЮ СУТНІСТЮ ЦЕ – ПАРТІЇ ВИЩИХ СУСПІЛЬНИХ КЛАСІВ.
- 3. ПРАВЛЯЧІ ПАРТІЇ.** ЦЕ ПАРТІЇ, ЯКІ ВЖЕ ОДЕРЖАЛИ І ЗДІЙСНЮЮТЬ ВЛАДУ, ГОЛОВНИМ ЧИНОМ ЧЕРЕЗ СВОЇХ ЧЛЕНІВ, ЯКІ ЗАЙМАЮТЬ НАЙВАЖЛИВІШІ ДЕРЖАВНІ ПОСАДИ.
- 4. ПАРТІЇ ВЛАДИ.** ЯК ПРАВИЛО, ІСНУЮТЬ У ДЕРЖАВІ ПЕРЕХІДНОГО ТИПУ. ЦЕ ПОДЕКУДИ ТИМЧАСОВІ ОБ'ЄДНАННЯ, ЗАСНОВАНІ НА ПОПУЛЯРНІСТІ КОНКРЕТНИХ ДІЯЧІВ, ВИКОРИСТАННІ ПЕВНОГО РІВНЯ РЕАЛЬНОГО ПОДІЛУ ВЛАДИ У ДЕРЖАВІ І ПРАГНЕННІ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ ВИЩИХ МЕНЕДЖЕРІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ.
- 5. ДЕРЖАВО-ПАТРІОТИЧНІ ПАРТІЇ.** ВОНИ ОРІЄНТУЮТЬСЯ НА МОБІЛІЗАЦІЮ ПРЕДСТАВНИКІВ ВСІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРОШАРКІВ І ГРУП НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦІЛІСНОСТІ ТА СТАБІЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ.

6. ПРОБЛЕМНІ ПАРТІЇ. ПІДКОРЯЮТЬ СВОЮ ПРОГРАМУ І ДІЯЛЬНІСТЬ ВИРІШЕННЮ ЯКОГО-НЕБУДЬ СОЦІАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ, ВВАЖАЮЧИ ЙОГО НАЙБІЛЬШ АКТУАЛЬНИМ (НАПРИКЛАД, ЕКОЛОГІЧНА ПАРТІЯ).

7. ГРОТЕСКНІ ПАРТІЇ. ВБАЧАЮТЬ ЗМІСТ СВОЄЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ДЕМОНСТРАЦІЇ САМОБУТНОСТІ ПЕВНОЇ ГРУПИ ГРОМАДЯН. ВОНИ НЕ ПРЕТЕНДУЮТЬ НА ВЛАДУ, ЗАХИЩАЮТЬ ОБМЕЖЕНЕ КОЛО СВОЇХ ІНТЕРЕСІВ, МАЮТЬ, ЯК ПРАВИЛО, НЕВЕЛИКИЙ КІЛЬКІСНИЙ СКЛАД.

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ — ДОБРОВІЛЬНЕ ОБ'ЄДНАННЯ ЛЮДЕЙ, СТВОРЕНЕ НИМИ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ОСОБИСТИХ І ГРОМАДЯНСЬКИХ ЦІЛЕЙ, ЩО ДІЄ НА ЗАСАДАХ САМООРГАНІЗАЦІЇ, САМОВРЯДУВАННЯ, САМООПЛАТИ (СПІЛКИ, ТОВАРИСТВА, ГРУПИ, ОБ'ЄДНАННЯ, НЕ ЗАСНОВАНІ УРЯДОМ АБО МІЖДЕРЖАВНОЮ УГОДОЮ). НАПРИКЛАД, ПРОФСПІЛКИ - - ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ, ЩО ОБ'ЄДНУЮТЬ ГРОМАДЯН, ПОВ'ЯЗАНИХ СПІЛЬНИМИ ІНТЕРЕСАМИ ЗА РОДОМ ЇХ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ. ПРОФСПІЛКИ СТВОРЮЮТЬСЯ БЕЗ БЕЗПОСЕРЕДНЬОГО ДОЗВОЛУ НА ЗАСАДАХ ВІЛЬНОГО ВИБОРУ ЇХ ЧЛЕНІВ.

УСІ ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ РІВНІ ПЕРЕД ЗАКОНОМ.

ДЕРЖАВА (В ОСОБІ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІВ І ПОСАДОВИХ ОСІБ):

- 1) ВСТАНОВЛЮЄ ЮРИДИЧНІ НОРМИ, ЯКІ ВИЗНАЧАЮТЬ ПОРЯДОК ЇХ ОФІЦІЙНОГО ВИЗНАННЯ (ЛЕГАЛІЗАЦІЇ) ШЛЯХОМ РЕЄСТРАЦІЇ;
- 2) РЕЄСТРУЄ ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАДЯН І ВСТАНОВЛЮЄ ЇХ ІДЕНТИФІКАЦІЙНИЙ КОД. В УКРАЇНІ ДІЮТЬ УКРАЇНСЬКА РЕСПУБЛІКАНСЬКА ПАРТІЯ, НАРОДНО-ДЕМОКРАТИЧНА ПАРТІЯ, ПАРТІЯ ЗЕЛЕНИХ, СОЦІАЛІСТИЧНА ПАРТІЯ ТА ІН., СПІЛКА АДВОКАТІВ, НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА ТОЩО;
- 3) ЗАБЕЗПЕЧУЄ ДОТРИМАННЯ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ОБ'ЄДНАНЬ ГРОМАДЯН;
- 4) ЗДІЙСНЮЄ КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД ЗА ВІДПОВІДНІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄДНАНЬ ГРОМАДЯН ЗАРЕЄСТРОВАНОМУ СТАТУТУ: _____
- 5) НАГЛЯД ЗА ВИКОНАННЯМ І ДОТРИМАННЯМ ЗАКОННОСТІ ЗДІЙСНЮЮТЬ ОРГАНИ ПРОКУРАТУРИ;
- 6) КОНТРОЛЬ НАД ДЖЕРЕЛАМИ І РОЗМІРАМИ НАДХОДЖЕНЬ І СПЛАТОЮ ПОДАТКІВ ЗДІЙСНЮЮТЬ ФІНАНСОВІ ОРГАНИ І ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ;

7) ПЕРЕДБАЧАЄ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ УПОВНОВАЖЕНИХ ОСІБ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА;

8) НЕ ВТРУЧАЄТЬСЯ У ДІЯЛЬНІСТЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, ТОМУ ЩО ВОНИ НЕ Є ОБ'ЄКТАМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ;

9) СТВОРЮЄ РЕЖИМ НАЙБІЛЬШОГО СПРИЯННЯ ДЛЯ ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ: НАДІЛЯЄ ПЕВНИМИ ПІЛЬГАМИ АБО ЗОВСІМ ЗВІЛЬНЯЄ ВІД ПОДАТКІВ, АБО НАДАЄ ДОТАЦІЇ І КОШТИ.

ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ МОЖУТЬ:

1) ДОПОМАГАТИ ДЕРЖАВІ ВИРІШУВАТИ ЗАВДАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО, СОЦІАЛЬНОГО, КУЛЬТУРНОГО БУДІВНИЦТВА ШЛЯХОМ ПРИЙНЯТТЯ СПІЛЬНИХ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ ІЗ ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ. НАПРИКЛАД, «СПІЛКА ЛІДЕРІВ МІСЦЕВОЇ І РЕГІОНАЛЬНОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ» (ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ, СТВОРЕНА В 1999 Р.) ПІДПИСАЛА РАЗОМ ІЗ ПРЕЗИДЕНТОМ «ДЕКЛАРАЦІЮ ПРО ДЕРЖАВНУ РЕГІОНАЛЬНУ ПОЛІТИКУ», СПРЯМОВАНУ НА РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ КРАЇНИ;

2) БРАТИ УЧАСТЬ У РІЗНИХ ВИДАХ ПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШЛЯХОМ СТВОРЕННЯ СПІЛЬНИХ КОМІСІЙ ІЗ ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ;

3) БРАТИ УЧАСТЬ У ФОРМУВАННІ (ВИСУВАТИ КАНДИДАТУРУ, ПРОВАДИТИ ПЕРЕДВИБОРНУ АГІТАЦІЮ ТОЩО) КОРПУСУ ДЕПУТАТІВ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ТОБТО БУТИ СУБ'ЄКТАМИ ФУНДАТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ;

4) БУТИ З РЯДУ ПИТАНЬ СУБ'ЄКТАМИ ПРАВОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ (НАПРИКЛАД, УКЛАДЕННЯ КОЛЕКТИВНОГО ДОГОВОРУ);

5) ВНОСИТИ ПРОПОЗИЦІЇ ДО ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ (НАПРИКЛАД, ІНІЦІАТИВНІ ЗАКОНОПРОЕКТИ ЧЕРЕЗ НАРОДНИХ ДЕПУТАТІВ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ);

6) БУТИ З РЯДУ ПИТАНЬ СУБ'ЄКТАМИ ПРАВОЗАСТОСОВНОЇ (СКЛАДАННЯ ПРОТОКОЛУ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ) І КОНТРОЛЬНО-НАГЛЯДОВОЇ (РОБОТА ГРОМАДЯНСЬКИХ ІНСПЕКТОРІВ ОХОРОНИ ПРИРОДИ) ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ;

---

7) ПРОВОДИТИ МАСОВІ ЗАХОДИ (ДЕМОНСТРАЦІЇ, МІТИНГИ ТОЩО);

8) ЗАХИЩАТИ ПРАВА ЧЛЕНІВ ОРГАНІЗАЦІЇ В ДЕРЖАВНИХ ОРГАНАХ ТА ІН.

ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ НЕ МОЖУТЬ:

1) ВТРУЧАТИСЯ В ДІЯЛЬНІСТЬ ОДНЕ ОДНОГО;

2) ВТРУЧАТИСЯ У ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ І ПОСАДОВИХ ОСІБ.

3) МАТИ ВОЄНІЗОВАНІ ФОРМУВАННЯ (СТ. 37 КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ);

4) ПІДМІНЮВАТИ ДІЯЛЬНІСТЬ КОМЕРЦІЙНИХ (ГОСПОДАРСЬКИХ) ОРГАНІЗАЦІЙ, СТАВИТИ ПЕРЕД СОБОЮ МЕТУ ОДЕРЖАННЯ ПРИБУТКУ АБО СТВОРЮВАТИСЯ З ЦІЄЮ МЕТОЮ І ЗАБОРОНЯЮТЬСЯ: ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ І ПАРТІЇ, ПРОГРАМНІ ЦІЛІ АБО ДІЇ ЯКИХ СПРЯМОВАНІ НА ЛІКВІДАЦІЮ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ, ЗМІНУ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ НАСИЛЬНИЦЬКИМ ШЛЯХОМ, ПОРУШЕННЯ СУВЕРЕНІТЕТУ І ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ ДЕРЖАВИ, ПІДРИВ ЇЇ БЕЗПЕКИ, НЕЗАКОННЕ ЗАХОПЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ, ПРОПАГАНДУ ВІЙНИ, НАСИЛЬСТВА, НА РОЗПАЛЮВАННЯ МІЖЕТНІЧНОЇ, РАСОВОЇ, РЕЛІГІЙНОЇ ВОРОЖНЕЧІ, ПОСЯГАННЯ НА ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ, ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ (СТ. 37 КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ).

Висновок

Якщо держава — це суверенна політична організація всього народу, то партії, інші громадські організації — лише учасники здійснення політичної влади. Вони виражають волю своїх членів, груп людей, певних верств суспільства, діють у рамках закону і не мають державно-владних повноважень.